

Salsa!.doc

4

JAARGANG 7 | DEC 2011
DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

NIEUWSBRIEF VAN DE VRIENDEN VAN HET LEUVENS STADSARCHIEF

Op volle kracht vooruit

Maandag 14 september was een bijzonder memorabele dag voor het archief en zijn 'maandag-vrijwilligers'. Die namiddag werden immers de laatste dossiers van het modern archief (1830–1976) geschoond. Na meer dan twee jaar intensieve inzet hebben Agnes, Paul, Bart, Florent, Herman en Hilde het ongeschoond archief voor de periode 1830–1976 helemaal ontdaan van schadelijk materiaal (naalden, nietjes, papierklemmen, ...) om het in zuurvrije dozen te bergen. Onze vrijwilligers mochten voor één keer zelf deze laatste dossiers wegbergen in het archiefdepot. Aansluitend werden ze getrakteerd op een welverdiend glaasje. Vol enthousiasme en overgave hebben zij zich inmiddels al op het hedendaags archief (1977–1980) gestort.

Veel andere redenen tot vieren heeft het Stadsarchief de afgelopen maanden niet gehad. Door allerlei ziekteverzuim en aflopende contracten kon de voorbije periode maar op halve kracht gewerkt worden. Het meest ingrijpende gevolg van deze onderbemanning was pijnlijk zichtbaar: de forse reductie van de openingsdagen van de leeszaal. Begin september ruilde Caroline Vleugels haar functie als archivaris tijdelijk in voor de rol van kersverse mama. Einde september namen we definitief afscheid van de Itinera-Novamedewerkers Leo Fabrik en Bart Thoelen, wiens tijdelijke contracten afgelopen waren. Door het wegvallen van beide medewerkers gecombineerd met een langdurige ziekteverlof van projectmedewerker Inge Moris heeft het Itinera-Novaproject vertraging opgelopen. Maar mede door de inzet van Giel Schrader, die tot het einde van het jaar deels als projectmedewerker is aangeworven, kon de achterstand toch enigszins beperkt gehouden worden.

Maar er valt daarnaast ook goed nieuws te melden. Caroline Vleugels is ondertussen bevallen van een zoon. Zowel moeder als de jonge Ruben stellen het zeer goed. Sinds midden november maken ook twee nieuwe archiefmedewerkers deel uit van het team. Activa-kracht Christine Suttels zal zich hoofdzakelijk bezighouden met de opvolging van dossiers die door de administratie worden opgevraagd en met de briefwisseling. Dienstleider Ingrid Bollion probeert haar coördinerende talenten volop te laten renderen in een strakkere organisatie van de diverse takenpakketten en via de opvolging van administratieve karweien. Daarnaast is ze volop bezig met het invoeren van de archiefbibliotheek. Zowel de boekencollectie van het Stadsarchief als die van wijlen Eugène Sprengers en Rik Uytterhoeven zullen hierdoor binnenkort door iedereen geraadpleegd kunnen worden in de provinciale bibliotheekcatalogus Vlaams-Brabant. Samen met onze vaste medewerkers Elke Abbeloos en Thijs Collogne zullen deze twee nieuwe medewerkers meehelpen om het Stadsarchief terug op de rails te krijgen, zodat ook voorziene nieuwe projecten kunnen opstarten.

Ook SALSA! zelf heeft na een wat stillere periode terug de draad opgepikt. Op 14 januari zal het achtste cahier door zijn auteur en KUL-medewerker Jens van de Maele kunnen voorgesteld worden. Het draagt als titel *Felbevochten vergroeningen. Stadsnatuurbeleid in Leuven, 1918–1958*.

Ook wordt er naarstig verder gewerkt aan het boek dat als werktitel 'het vensterboek' meekreeg. De bedoeling is om aan de hand van 52 chronologisch gepresenteerde 'vensters op Leuven' een panorama te bieden van de geschiedenis van Leuven en van de diverse aspecten van de stedelijke samenleving (politiek en bestuur, economie, industrie, oorlog, armoede, gezondheid, religie, cultuur, onderwijs, stedenbouw, >>

I N H O U D

Op volle kracht vooruit	1
La Colonne	2
Felbevochten vergroeningen	3
De Leuvense toneelvereniging K.T.V. De Margriet	4
Een nieuw Salsa!-project	6
Activiteiten van Salsa! vzw	8

>> verenigingsleven). Deze thema's worden behandeld van de vroege middeleeuwen tot het begin van de 21ste eeuw. Aan de hand van deze 52 'vensters op het verleden' hoopt de werkgroep einde mei 2012 een mooie geïllustreerde publicatie aan te bieden over de geschiedenis van Leuven. Een tweede belangrijk project dat in 2012

zal aangevat worden is het toponymisch project, waarvoor SALSA! van de stad Leuven een erfgoedprojectsubsidie ontving. Uiteindelijk willen we met de verzamelde gegevens komen tot database die online toegankelijk is. Een uitvoerige beschrijving van dit project, dat in deze fase voorbereidingen realiseert voor een

heuse Leuvense HisGIS-applicatie, vindt u verderop in deze nieuwsbrief. Zowel het Stadsarchief als SALSA! hopen u in de loop van 2012 opnieuw te kunnen verrassen met een aantal nieuwe en mooie projecten. We houden u zeker op de hoogte.

MARIKA CEUNEN

La Colonne

In *Quelques souvenirs de la salle Frascati* van Adolphe Everaerts (inventaris Cuvelier nr. 78, p. 27–28) – vorig jaar uitgegeven door G. Huybens en G. Robberechts, *Frascati. Een kroniek van het muziekleven te Leuven in de 19de eeuw* (Leuven, ed. Peeters) – komen twee Franstalige liederen voor. Van het eerste, dat gezongen werd op de *Air des bonnes gens*, geven we de melodie (p. 16); van het tweede, op de *Air de la Colonne*, was de muziek op dat ogenblik niet bekend (p. 20). Dat lied werd, bij een doortocht van de eerste infanteriedivisie in Leuven, op zaterdag 16 oktober 1824 in de Frascatizaal opgevoerd. Op de bestaande melodie *La Colonne* werd toen een voor die gelegenheid nieuwe tekst gedicht. De originele tekst en de melodie van *La Colonne* dateren van 1818 en zijn van de Parijse volkszanger Paul-Émile Debraux (1796–1831). De tekst die in zijn *Chansons nouvelles & autres* (Brussel, 1826, p. 6–8; ex. Brussel, Koninklijke Bibliotheek, kostbare werken III 46207 A) is opgenomen, vangt aan met de woorden: *O Toi, dont le noble délire / Charma ton pays étonné, / Eh! quoi! Béranger, sur ta lyre, / Mon sujet n'a pas résonné?* Béranger is niemand minder dan

(1780–1875) die met zijn volkse liederen in Parijs als de grootmeester van het genre wordt beschouwd. De melodie van *La Colonne* heeft een martiaal ritme, eigen aan Franse revolutionaire liederen waaronder de *Marseillaise*, en treffen we nog aan in de verzameling *Chansons* (Doornik, 1866, lied 12; verzameling GH) van de populaire Waalse dichter-zanger Antoine Clesse (1816–1889).

La Colonne – en de zeven strofen besluiten steeds met het woord *Colonne* – is een verheerlijking van de *Colonne Vendôme*, ook *Colonne d'Austerlitz* of *Colonne de la Grande Armée*, op de Place Vendôme te Parijs. De 44 meter hoge zuil met een omvang van 3,60 meter werd in 1810 ingehuldigd. Een bronzen deur onderaan de voet geeft toegang tot een binnentrap met 180 treden die naar de top leidt. Daar prijkt het

beeld van Napoleon. De bas-reliëfs die, naar analogie met de zuil van Trajanus in Rome, de belangrijkste wapenfeiten van Napoleon weergeven, werden vervaardigd met het brons van buitgemaakte kanonnen in de slag bij Austerlitz (1805). Dat de naam van de Romeinse oorlogsgodin Bellone in het lied voorkomt, valt dus niet te verwonderen: *Toi, chantre des fils de Bellone / Tu devrais rougir, sur ma foi, / De m'entendre dire avant toi: / Français je chante la Colonne!* Ze wordt ook vernoemd in de Leuvense liedtekst die blaakt van 'Belgisch' chauvinisme: *Que le belge soit le modèle / Du reste du monde / Il jouit à ses devoirs fidèles / Du repos et de la liberté ... Le belge est le fils de la Victoire.*

LA COLONNE

75

O toi, dont le no - ble dé
- li - re Charma ton pa - ys é - ton - né, Eh! quoi, Bé.
- ran - ger, sur ta - ly - re, Mon su - jet n'a pas ré - son -
- né? Mon su - jet n'a pas ré - son - né? Toi, chantre
des fils de Bel - lo - ne Tu de - vrais rou - gir sur ma -
foi, De m'en - ten - dre dire avant toi: Français, je
chan - te la Co - lon - nel Français, je
chan - te la Co - lon - nel Français, je
chan - te la Co - lon - nel

Bibliografie:

P. Barbier-F. Vernillat, *Histoire de France par les chansons*, Parijs, 1958, deel 5, p. 179–182.

GILBERT HUYBENS

Felbevochten vergroeningen.

Stadsnatuurbeleid in Leuven, 1918–1958

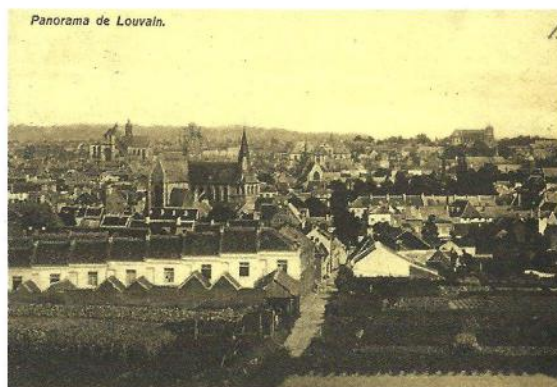
De aantrekkingskracht van een stad wordt in belangrijke mate meebepaald door de hoeveelheid openbaar groen die ze rijk is. Iedereen zal kunnen beamen dat parken, plantsoenen, beplante vesten en straatbomen van grote waarde zijn in het stadsweefsel: als luchtzuiveraars en ‘wateropslorpers’ hebben ze een positieve invloed op het stedelijke leefmilieu, en als esthetische objecten verzachten ze de alomtegenwoordigheid van asfalt, steen en beton. Hedendaagse stadsvernieuwingprojecten schenken dan ook terecht veel aandacht aan het openbaar groen. Dit is ook het geval in Leuven, waar er eind 2010 zelfs een nieuw openbaar park zijn deuren opende: de oude kloostertuin van de Keizersbergabdij, die door het stadsbestuur in langdurige erfpacht werd genomen. Het Keizersbergpark is het ontdekken meer dan waard: het herbergt een bijzondere fauna en flora (zo groeit er zelfs een reuzensequoia), en het wemelt er van de historische relikten, waaronder een middeleeuwse waterput en een metershoog Mariabeeld.

Met deze hernieuwde aandacht voor het groen in de publieke ruimte knoopt Leuven aan bij een traditie die zijn wortels heeft in de negentiende eeuw. Het is in deze eeuw dat Westerse stadsbesturen voor het eerst op systematische wijze openbare groenvoorzieningen gingen aanleggen in hun oude kernen en nieuwe stadsuitbreidingen. Voordien, in het *ancien régime*, hadden de meeste steden weliswaar een ‘groen’ uitzicht als gevolg van hun kleinschaligheid: het platteland lag nooit ver van het centrum, en er werd ook vaak *binnen* de stadsgrenzen aan land- of tuinbouw gedaan. Het oorspronkelijke groene karakter van veel steden ging echter gradueel verloren na 1800, toen de bevolkingstoename en de industrialisatie hun beslag begonnen te leggen op de open ruimtes rondom de oude kernen. Om een totale ‘verstening’ van het stadsweefsel te vermijden, namen stadsbesturen daarom hun toevlucht tot het aanleggen van openbare stadsparken, squares, plantsoenen, beboomde lanen en wandeldreven. Kortom, *stadsnatuur* werd een nieuw, structureel en blijvend element in veel Westerse steden.

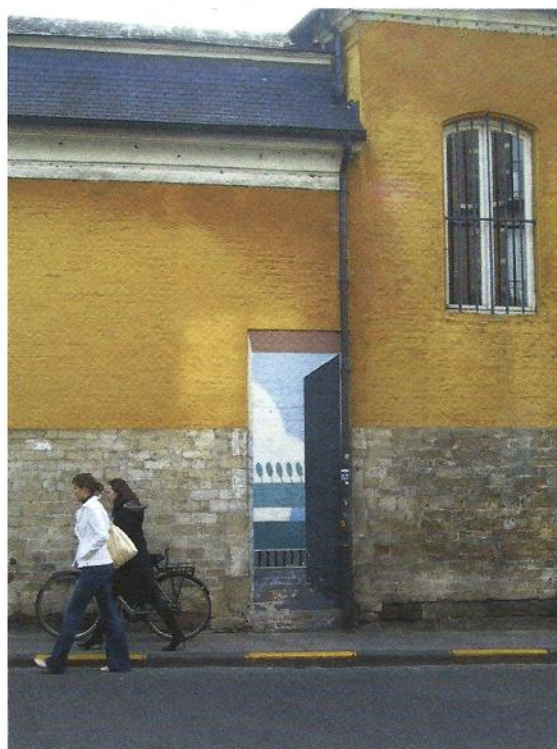
Recent historisch onderzoek heeft de genese van het openbaar groen in België tijdens de negentiende eeuw vrij goed in kaart gebracht, maar de evolutie van het stadsnatuurconcept ná de Eerste Wereldoorlog is tot dusver een grote onbekende gebleven. Het Salsa!-cahier *Felbevochten vergroeningen* wil een eerste lacune in de historische kennis opvullen, door na te gaan hoe Leuvense beleidsvoerders in een

groot deel van de twintigste eeuw – vanaf de start van het interbellum tot het begin van de *golden sixties* – omgingen met de stadsnatuur op hun grondgebied. Anders dan men spontaan zou denken, was het openbaar groen allesbehalve een ‘dood’ thema in deze periode. De besluitvorming over de aanleg en het onderhoud van parkjes, bomen en plantsoenen deed de politieke gemoederen vaak verhitten, en leidde soms zelfs tot een felle partijpolitieke strijd – zeker wanneer er gemeenteraadsverkiezingen in het vooruitzicht waren. Aan de hand van gemeenteraadsnotulen, kranten en documenten uit het Leuvense stadsarchief, het AMSAB (Gent) en de Archives d’Architecture Moderne (Elsene) is deze onvermoed levendige ‘stadsnatuurgeschiedenis’ gereconstrueerd. De lezer ontdekt zo een ambitieus wederopbouwplan dat Leuven grote nieuwe parken moest bieden, vergeten natuurliefhebbers en boombeschermers uit de gemeenteraad, het opmerkelijke ‘vergroeningsbeleid’ van de jaren dertig, en het (vaak verkeerd begrepen) ‘modernistische’ openbaar groen van Sint-Maartensdal en Vriesenhof uit de jaren vijftig. Het relaas wordt voorzien van een ruime selectie aan beeldmateriaal, waarvan een groot deel nooit eerder werd gepubliceerd.

JENS VAN DE MAELE

Panorama de Louvain.

Het cahier *Felbevochten vergroeningen. Stadsnatuurbeleid in Leuven, 1918–1958*, wordt door de auteur Jens van de Maele voorgesteld op 14 januari om 11.00 uur in de veranda van het Atrechtcollege (Naamsestraat 63).

Inschrijven voor deze lezing kan via archieff@leuven.be of telefonisch op het nummer 016 30 08 69.

De Leuvense toneelvereniging K.T.V. De Margriet

Dat de collectie van wijlen Rik Uytterhoeven een zeer rijke collectie is, behoeft bij SALSAl-leden geen betoog meer. Alhoewel het iconografische deel van deze collectie al geïnventariseerd is, worden we soms toch nog verrast door uitzonderlijke foto's. Zo stootten we afgelopen maand op iets meer dan 100 foto's van toneelvoorstellingen opgevoerd door toneelmaatschappij *De Margriet*. Onze nieuwsgierigheid was gewekt en we gingen op zoek naar wat contextinformatie in de geschiedenis van deze toneelvereniging.

In de brochure die in 1984 uitgegeven werd naar aanleiding van het afscheid van Albert Errens, schreef toenmalig burgemeester Alfred Vansina: *'In de rijkgevlude geschiedenis van het verenigingsleven in onze stad, bekleedt De Margriet een zeer aparte plaats. Ze hoort immers tot de oudste nog bestaande toneelgezelschappen en heeft als dusdanig het plaatselijk sociaal-kultureel leven in Leuven mee beïnvloedt.'*

De vriendenkring die in 1921 werd opgericht door Marcel Demol, Maurice Devos, Raoul Terlinck en Paul Beckers met als doelstelling aan ontspanning en toneel te doen, heette aanvankelijk *Toneelkring D.D.T.B.* Dat was een verwijzing naar de beginletters van de achternamen van de vier stichters, maar de naam bleek toch niet echt aan te slaan. De jongemannen ruilden hem dan ook al snel voor *La Taupe*, een Franse vertaling van de naam van voorzitter Demol. Nog iets later kreeg de vriendenkring zijn definitieve naam *La Marguerite*, een verwijzing naar het res-

taurant *La Marguerite* op het Margaretha-plein, dat werd uitgebaat door de ouders van de voorzitter en waar de vergaderingen werden gehouden.

Op 10 oktober 1948 viel de toneelvereniging een bijzondere eer te beurt. Tijdens een academische zitting in de gotische zaal van het stadhuis werd de naam en werking van de aloude rederijkerskamer van Brabant en Mechelen, *Het Kersouwken*, plechtig overgedragen aan de toneelmaatschappij. Professor Jules Cardijn werd er aangesteld als nieuwe Prince van de Kamer en hield een opmerkelijke rede. Deze rederijkerskamer was ontstaan in 1473 en was de hoofdredrijerskamer, hetgeen betekende dat nieuwe kamers hun statuten naar het model van het Kersouwken moesten opstellen. Elke kamer had haar bestuur, dat eertijds het regiment werd genoemd. De Prince, een voorzitter voor het leven, werd altijd uit de hogere burgerij of de adel gekozen. Elke kamer had haar interne werking met voordracht van dicht-

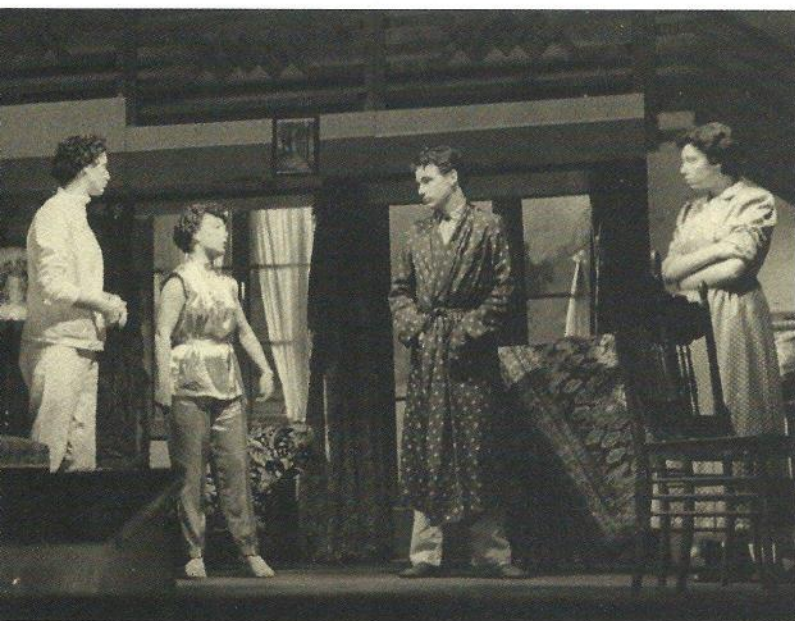
werken door de auteurs en ook haar publieke opvoeringen van mysteriespelen, spelen van minne en estbatterementen. Daarnaast namen ze ook deel aan het landjuweel, een prestigieuze wedstrijd, georganiseerd met veel pracht en praal, waarop de kamers uit de verschillende steden van Brabant en Vlaanderen zich met elkaar maten. De stad van de winnende rederijkerskamer kreeg het voorrecht om het volgende landjuweel te organiseren.

Vanaf 1948 mocht het toneelgezelschap dus *Toneelkring K.T.V. La Marguerite*, vandoors *Koninklijke Hoofdredrijerskamer Het Kersouwken* heten. In 1952 werd de Franstalige naam *La Marguerite* vernederlandst tot *De Margriet*. In oktober 1964 tenslotte fuseerde De Margriet met de oudere, in 1891 opgerichte, *K.T.V. De Morgendster* en wijzigde de naam in *Koninklijke Toneelkring De Margriet – De Morgendster vanouds de Koninklijke Hoofdredrijerskamer van Brabant en Mechelen Het Kersouwken*.

De oorspronkelijke locatie achter de Sint-Pieterskerk werd opgevolgd door een reeks andere lokalen, waaronder *Café Le Progrès* (Diestsestraat) en het *Hotel Majestic* (Bondgenotenlaan). In 1960 verwierf de toneelvereniging haar eigen lokaal. Het huizencomplex van de Hallegang (Zeelstraat) dat door de vzw *Het Kersouwen* was aangekocht zou worden omgebouwd tot een clublokaal. Dat werd plechtig ingehuldigd op zaterdag 30 september 1961. Er vond een academische zitting plaats in aanwezigheid van oud-burgemeester Franz Tielemans, toen minister van Financiën, senator Leopold Decoux en heel wat leden van het schepencollege. In de nacht van 13 op 14 februari 1977 stortte de zoldering van de

tiende tornooi te Antwerpen. Met *Willem de Zwijger* behaalde men nogmaals de vierde prijs, met een eervolle vermelding voor de acteur Paul Lerboux die de rol van koning Filips vertolkte. Het was de start van een succesvolle reeks deelnames aan provinciale en nationale toneelwedstrijden. Vermeldenswaardig is zeker de deelname aan het *Eerste Vlaams Festival* van het liefhebberstoneel dat door de *Vlaamse Katholieke Toneelgilde Flandria* uit Antwerpen op 5 maart 1966 werd ingericht ter gelegenheid van haar vijftig jarig bestaan. Uit iedere Vlaamse provincie werd een toneelvereniging hierop uitgenodigd en *De Margriet* viel de eer de beurt om de provincie Brabant te vertegenwoordigen.

zomerweer speelde voor stoorzender, waardoor deze uitzonderlijke kunstprestatie toch geen financieel succes werd. De toneelmaatschappij richtte ook zelf toneel- en muziekwedstrijden in. In 1957 werd gestart met een Nationale Wedstrijd voor operettes, voorbehouden aan amateurgezelschappen. De jury onder het voorzitterschap van Louis Weemaels, directeur van het Stedelijk Conservatorium, bestond uit Gilberte Lefèvre, Fernand Delvaux, Frans Haesendonck, Marcel Du Jardin, Alfred Cammans en Othon Triau. Door het grote succes van de eerste Nationale Wedstrijd voor operettes werd vanaf het toneelseizoen 1958-1959 ook een operettefestival gehouden. Een derde

zaal echter in en moest worden uitgeweken naar een andere locatie. Dat werd de Syndicale Kamer van de Bouwnijverheid in de Vlamingenstraat.

Aanvankelijk bleef de deelname van de toneelmaatschappij aan wedstrijden beperkt tot het lokale vlak. Het allereerste publiek optreden in 1921 vond plaats in zaal *Patria* in de Tiensestraat met de opvoering van *Le Barbier de Séville* onder leiding van de Parijzenaar Vandemeulebroeck die aan de Leuvense universiteit studeerde. Het was de eerste en meteen ook laatste voorstelling in het Frans.

In 1947, 1948 en 1950 won *La Marguerite de Beker van het Stedelijk Toneelverbond*. In 1947 verlegde de vereniging haar grenzen en nam voor de eerste keer deel aan een Nationale Toneelwedstrijd buiten Leuven. De toneelvereniging behaalde in Lier met de opvoering van *De Revisor* de vierde prijs. In 1950 nam *De Margriet* deel aan het Koninklijk landjuweel tijdens het zeven-

Op zaterdag 3 en zondag 4 juli 1954 werd een openluchtvoorstelling gegeven van *De nieuwbakken edelman* van Molière in een regie van Bert Janssens, directeur van de Vlaamse Televisie. Weken lang was er getimmerd en geveerd aan het openluchtpodium, dat was opgesteld op het grote grasveld van het Sint-Donatuspark. Heel wat prominenten woonden de voorstelling bij, waaronder ook KUL-rector mgr. Van Wayenbergh. Ook het voltallige schepencollege met de toenmalige burgemeester Franz Tielemans ontbrak niet, net zoals heel wat prominenten uit de kunst- en cultuurwereld. Het was dan ook een hele onderneming om in het stadspark dergelijk evenement te organiseren. De heer Louis Weemaels, directeur van het stedelijk conservatorium, stond in voor het muzikale gedeelte. Etienne Huygebaert zorgde voor de lichteffecten, het huis Costhea voor de kostuums, Felix De Koninck voor de pruiken en de grime. Alles was tot in de puntjes verzorgd, maar het gure

nationale wedstrijd werd gehouden in 1973 ter gelegenheid van 500-jarig bestaan van de Rederijderskamer.

Vermeldenswaardig is ook nog de organisatie van een groot openluchtfest met modeshows, judodemonstraties en trampolinespringen op zondag 24 juni 1962 in het Park Heuvelhof te Kessel-Lo. Ook de organisatie van de goudwedstrijd in opdracht van het Provinciaal Toneelverbond naar aanleiding van haar gouden jubileum was een hoogtepunt.

De vereniging heeft dus sinds haar ontstaan in 1921 duidelijk mee haar stempel gedrukt op het culturele leven in Leuven. Helaas bestaat toneelvereniging *De Margriet* vandaag niet meer. Enkele jaren geleden werd de werking stopgezet. Maar de mooie foto's van Rik Uytterhoeven zijn uiteraard blijvende herinneringen aan deze bijzondere toneelvereniging, die een bijzondere uitstraling in en voor Leuven wist te realiseren.

MARIKA CEUNEN

Een nieuw Salsa!-project

Inventariseren en ontsluiten van historische informatie over de Leuvense straatnamen

Het Volksplein, de Nieuwstraat, de Varkensmarkt, de Wezenstraat, de Slachtstraat, de Kattenstraat, de Dorpsstraat, de Poelstraat, de Horenstraat, het Kinnebakstraatje, het Tomveld, Ten Hove, het Schuttersveld: het zijn maar enkele voorbeelden van namen van straten, pleinen en percelen in Leuven die reeds lang van naam zijn veranderd of die ten gevolge van veranderingen in de ruimtelijke structuur van de stad gewoon niet meer bestaan. Sommige van die namen bleven en blijven door de Leuvenaars gekend en worden nog steeds gebruikt. De gele straatnaamborden in het dialect die een paar jaar geleden op initiatief van de Akademie van 't Leives werden aangebracht, helpen om ze voor vergetelheid te bewaren. Anderzijds zijn veel van de actueel geldende straatnamen ook al eeuwenoud (bijvoorbeeld de Parijsstraat), al werden ze soms in de loop der tijden wat vervormd (zoals de Goudsbloemstraat). Zelfs alle voor Leuven zo goed gekende verkeersassen naar de stadspoorten met in het verlengde de uitvalswegen naar de andere Brabantse steden (Diestsestraat,

Tiensestraat, Naamsestraat, Tervuursestraat, Brusselsestraat en Mechelsestraat) waren aanvankelijk onder andere namen bekend. Leuvense plaatsnamen of toponiemen zijn met andere woorden een zeer diverse en een zeer informatieve bron om het uitzicht van stad en haar omgeving in het verleden te bepalen. Een rijk en belangrijk onderdeel dus van het immateriële erfgoed, waar zorg voor gedragen moet worden.

Salsa! wil proberen om dit rijk, maar wat vergeten erfgoed terug een prominente plaats te geven. In het verleden is over deze toponiemen reeds veel onderzoek gebeurd, maar de resultaten daarvan zijn soms weinig toegankelijk en van ongelijk niveau. In ieder geval liggen er reeds duizenden bouwstenen die snel kunnen gebruikt worden. Een aantal Leuvense onderzoekers hebben dit toponymisch erfgoed reeds grondig geïnventariseerd. Het gaat dan o.a. om de vroegere stadsarchivaris Louis de Man (1914–1992) die in het kader van zijn doctoraatsverhandeling een mas-

sa gegevens heeft verzameld in een onuitgegeven studie van meer dan 1000 bladzijden. Ook de onvermoeibare Rik Uytterhoeven (1931–2006) heeft een belangrijk en uitgebreid 'toponymisch bestand' verzameld. Al even belangrijk is het monumentale werk van Alfons Meulemans (1903–1992) dat zijn definitieve vorm in 2004 kreeg als 42ste jaarboek van het Leuvense Historisch Genootschap. Zeer recent heeft ook Kathia Glabeke nog een mooi overzicht uitgegeven over de historiek en de betekenis van de actuele Leuvense straatnamen.

Daarnaast heeft het stadsarchief zelf ook nog een aantal zeer belangrijke bronnen, met name een bestand van ongeveer 2600 fiches over Leuvense toponiemen en bijvoorbeeld ook de dossiers en de gemeenteraadsbesluiten van de straatnaamgeving sinds de 19^e eeuw. Het spreekt voor zich dat er in vele andere archiefbronnen nog zeer vele toponymische gegevens op ontsluiting wachten. Het systematisch onderzoek van de schepenakten via het Itinera

Nova-project, is ook voor het toponymisch onderzoek een enorme meerwaarde.

Het hoeft dus geen betoog dat er bijzonder veel razend interessant toponymisch materiaal over Leuven bewaard is, waarvan reeds een deel wel op een of andere manier ontsloten werd, maar niet eenvoudig en niet altijd even publiek toegankelijk. De geïnteresseerde onderzoeker en/of Leuvenaar wacht nog steeds op makkelijk raadpleegbaar en omvattend overzicht van al die informatie over de Leuvense straat- en plaatsnamen.

Daarom wil de vriendenkring van het stadsarchief alle gekende Leuvense toponiemen – uit zowel de tot hertoe gepubliceerde als uit ongepubliceerde bronnen – vanaf nu in één databank integreren, waardoor alle belangrijke gegevens gemakkelijk opvraagbaar en doorzoekbaar zijn. Tot deze kerngegevens behoren bijvoorbeeld het type toponiem (straatnaam, wijknaam, veldnaam, huisnaam, ...), de vroegste vermelding en laatste vermelding, de voorkomende taal- (Frans, Nederlands, Leuvens) en spellingsvarianten, de vroegere en latere toponiemen voor dezelfde locatie, een verklaring van de betekenis, enz. Het resultaat moet een databank worden met duizenden toponiemen uit de binnenstad en de deelgemeenten die door iedere geïnteresseerde vlot kan geconsulteerd worden. Om dit te kunnen realiseren heeft Salsa! onlangs met succes een projectsubsidie voor een cultureel-erfgoedproject bij de stad aangevraagd. De bedoeling is om met de toegekende middelen een performante en op alle functies voorziene databank te laten bouwen en deze vervolgens met inzet van vrijwilligers te laten vullen met al die soorten informatie uit de bestaande bronnen.

Hoewel deze databank van Leuvense toponiemen op zich reeds een fantastische meerwaarde zal zijn, reikt de ambitie van Salsa! nog verder. In nauw overleg met het stadsarchief en de GIS-cel van de stad Leuven zouden we op relatief korte termijn ook tot een soort van historisch GIS-applicatie [Geografisch InformatieSysteem] van Leuven willen komen. Vertrekkend vanuit de hedendaagse kaart en het stratenplan zoals die door de Leuvense GIS-cel nu worden aangeboden, zouden we verder in de tijd willen terugkeren en bijvoorbeeld Leuven in 1914 of in 1830, 1750, 1500 en misschien zelfs in 1250 willen tonen met daarbij de toponiemen die op dat moment in gebruik waren en hun achtergrondinformatie. Hoe zag het stadsplan er dan uit, welke straten bestonden er en welke namen hadden ze? Eenmaal dit er is, kan er bijvoorbeeld ook allerlei beeldmateriaal aan de kaarten gekoppeld worden (postkaarten, foto's, etsen, gravures, oude tekeningen...) Maar voor dat alles is de aanmaak van een toponymische databank wel een eerste noodzakelijke stap.

Omdat er veel gegevens op invoer liggen te wachten, doen we bij deze graag een oproep aan onze leden om hieraan actief mee te werken. Salsa! zoekt een vijftal

(maar meer mag zeker ook) enthousiaste vrijwilligers die vanaf de lente van 2012 mee de databank willen vullen. De primaire bronnen (steekkaarten stadsarchief, verhandeling De Man, manuscript Uytterhoeven en historische info. uit Meulemans) zullen daarbij het eerst onder handen genomen worden. Om het werk enigszins beheersbaar te houden, beperken we ons in een eerste fase tot de straat-, plein- en veldnamen. De verwerking van huisnamen is namelijk zeer arbeidsintensief en vraagt een diepgaandere studie, zelfs na het reeds monumentale werk dat door Meulemans hierover is gebeurd. Maar ook zonder de huisnamen mag het aantal historische toponiemen zeker op 3000 geschat worden. Het stadsarchief biedt al wie als vrijwilliger wil meehelpen aan dit project alvast een plaats in zijn vrijwilligersgemeenschap aan en Salsa! zorgt via een begeleidende stuurgroep voor de inhoudelijke ondersteuning en aansturing bij dit boeiende en zinvolle vrijwilligerswerk. Tegen einde 2012 hopen we de databank gevuld te hebben met alle gegevens uit de belangrijkste bronnen. Dat zoek-instrument zal dan alvast online raadpleegbaar zijn voor alle geïnteresseerden. De verdere ontsluiting via een hisGIS-applicatie en de aanvulling van de inventaris met andere archiefgegevens en met beeldmateriaal kunnen dan in een volgende projectfase hopelijk aangepakt worden.

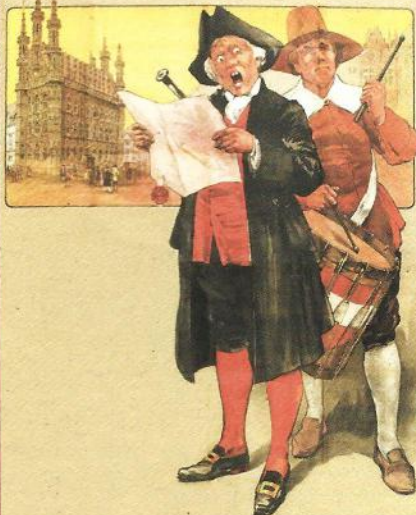
MARC CARNIER

Voor meer informatie en
aanmelding kunt u terecht bij:
marccarnier@hotmail.com

1316. Karlisse, de (*karliss* ; *klariss*): Nog levende benaming voor het Mgr Ladeuzeplein. Herinnering aan het "Godtshuijs van Sinte Claeres" op de Nieuwstr. en huidige Volkspl. gebouwd; het bestond vanaf 1515 tot 1787. Zie: VE Lpp 519-52.

De juiste ligging komt voor in het wijkboek: A°1719, He

praktische informatie

Salsa! vzw
Samen Actief voor het
Leuvens StadsArchief!

Maatschappelijke zetel
Stadsarchief Leuven,
Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven

www.leuven.be/salsa
salsa@leuven.be

Bestuursleden

Marc Carnier (penningmeester),
Bert Desmedt, Mich De Winter,
Luc Grégoire,
Gustaaf Janssens (voorzitter),
Hendrik Ollivier (secretaris), Adel Pex

U kan lid worden van Salsa! vzw

door overschrijving van
€ 15 (voor gewone leden) of
€ 30 (voor steunende leden)
op volgend rekeningnummer:
IBAN BE93 068-2420772-67
Dit lidgeld omvat de driemaandelijkse
nieuwsbrief, mogelijkheid tot aankopen
van de eigen publicaties en gratis
toegang tot de activiteiten van de
vriendenkring.

Stadsarchief Leuven

Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven
T 016 30 08 69
F 016 23 40 06
E archief@leuven.be

Openingsuren leeszaal

Dinsdag, woensdag: 9.00 tot 13.00 u
Donderdag: 9.00 tot 19.00 u
Vrijdag: 9.00 tot 13.00 u

Salsa!.doc

C O L O F O N

is een driemaandelijkse nieuwsbrief,
uitgegeven door Salsa! vzw,
de Vriendenkring van
het Leuvens Stadsarchief.
Het abonnement is inbegrepen
in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Redactie
Marc Carnier,
Marika Ceunen

Redactieadres
Stadsarchief Leuven

Verantwoordelijke uitgever
Gustaaf Janssens
Maria-Theresiastraat 87
3000 Leuven

Foto's
Marika Ceunen,
Eric Dewaersegger,
Stadsarchief Leuven,
Universiteitsbibliotheek K.U.Leuven

Druk en vormgeving
Drukkerij Leën | Hasselt

Activiteiten van Salsa! vzw

Vrijdag 16 december 2011 om 20.00 uur: Lezing Jaak Brepoels

Het afgelopen jaar was schepen Jaak Brepoels een veel geziene gast in de archiefleeszaal. Ter voorbereiding van zijn publicatie over het socialisme heeft hij het Leuvense Stadsarchief doorgepit op zoek naar bruikbaar materiaal. Het boek is ondertussen verschenen onder de titel: *Wij zijn de bouwers van de komende aarde. 125 socialisme in Leuven*. Het is een levendig kijk- en leesboek geworden van 250 bladzijden en biedt een overzicht van 125 socialistische partij in Leuven. Op vrijdag 16 december om 20.00 uur geeft de auteur voor alle SALSA!-leden het stadsarchief een toelichting bij zijn publicatie. Er zal ook gelegenheid zijn om het boek tegen reductieprijs aan te kopen.

Zaterdag 7 januari 2012: Daguitstap naar Brugge

In 2010 bracht Levend Archief, de vriendenkring van het Brugse Stadsarchief een bezoek aan Leuven en zijn Stadsarchief. Hoogste tijd dus voor een tegenbezoek, dat plaatsvindt op zaterdag 7 januari 2012. Voor de heen- en terugreis zullen we gebruik maken van het openbaar vervoer. In de voormiddag worden we ontvangen in het Stadsarchief van Brugge door stadsarchivaris Noël Geirnaert en een aantal vrijwilligers. In de namiddag bezoeken we één van de tentoonstellingen in de Brugse Musea.

Zaterdag 14 januari 2012 om 11.00 uur: voorstelling SALSA!-Cahier 8

Op 14 januari 2012 stellen we u graag ons achtste cahier voor. Het achtste SALSA!-cahier heeft als titel: *Felbevochten vergroeningen. Stadsnatuurbeleid in Leuven, 1918-1958* en is van de hand van historicus Jens van de Maele. De auteur gaat na hoe Leuvense beleidsvoerders tussen 1948 en 1958 omgingen met de stadsnatuur te Leuven en schetst de evolutie van het stadsnatuurconcept. De lezer ontdekt zo een ambitieus wederopbouwplan dat Leuven grote nieuwe parken moest bieden, vergeten natuurliefhebbers en boombeschermers uit de gemeenteraad, het opmerkelijke 'vergroeningsbeleid' van de jaren dertig, en het 'modernistische' openbaar groen van Sint-Maartensdal en Vriesenhof uit de jaren vijftig.

Exclusief voor SALSA!-leden zal Jens van de Maele dit cahier op zaterdag 14 januari 2012 persoonlijk toelichten. Deze voorstelling vindt plaats om 11.00 uur in de veranda van het Atrechtcollege (Naamsestraat 63). Het Stadsarchief zorgt zoals steeds voor een drankje achteraf.

Inschrijven voor de drie activiteiten kan via mail naar:

archief@leuven.be of telefonisch op het nummer 016 30 08 69. Vermeld duidelijk voor welke activiteit u wil inschrijven. Wij hopen u alvast te mogen verwelkomen!